

AAN HET EIND VAN HUN TOCHT.

(Dieren van Boeroe.)

TREKVOGELS zijn steeds een dankbaar studie-object, waar men ze ook waarneemt. Daar is iets, wát, daarvan geven we ons in den regel geen rekenschap; maar iets, dat nauw verwant is aan onze eigen zin voor zwerven, wat ons met een grootere belangstelling naar een troep overtrekkende vogels doet opzien, dan naar dezelfde vogels, wanneer die zich in hun gewone dagelijksche bedrijvigheid aan ons vertoonen. Er is een element van geheimzinnigheid in, we vragen ons af, waarheen ze trekken, waarlangs, waarom juist in deze dagen... We zijn verbaasd over zóó groot getal en zoo kennelijke eendracht van streven.

Er komt langzamerhand hier en daar wel eenig antwoord op onze vragen. De uitkijkstations in binnen- en buitenland, de ringproeven vooral, hebben reeds eenig licht gebracht in de duisternis: hun waarnemingen hebben doen zien, dat de ééne soort vèr, de andere minder ver wegtrekt, dat sommige zich haasten om hun winterverblijven te betrekken, dat andere korte dagreizen maken en vaak pauzeeren. De trekwegen in West-Europa zijn reeds vrij nauwkeurig bekend geworden, er werd over vlieghoogte en vliegsnelheid gepubliceerd, en van sommige soorten zijn records vastgelegd. Maar wat nog weinig werd nagegaan is: hoe brengen de trekvogels den winter door?

Meen niet, dat de trekkers, die van ons weggegaan zijn, een land van belofte tegemoet trekken. Ze kunnen in die Zuidelijker landen het leven houden, meer niet. Wanneer ze er aankomen, worden ze er niet met open armen ontvangen en hun strijd om het bestaan is er zeer fel.

We zullen dat aan het volgend voorbeeld duidelijk maken.

De Canarische eilanden zijn bekend als eindstation voor tal van soorten, die hier in West-Europa broeden. Deze soorten zijn vaak zeer verbreid. Er bestaat verder onderscheid tusschen de bewoners van de eene en de andere streek van het geheele verspreidingsgebied, hoewel men ze tot dezelfde soort moet rekenen. De individuen van een soort, welke in een bepaalde streek bijeen voorkomen, en die door bepaalde kleine verschillen gemiddeld van de individuen van die soort uit een ander woongebied onderscheiden kunnen worden, noemt men een lokaal ras of ondersoort (subspecies). Zoo wordt Engeland in den regel door andere subspecies, dan er bij ons te vinden zijn, bewoond. De studie van deze subspecies is van betrekkelijk nog jongen datum.

Toen Darwin de Canarische eilanden bezocht, nam hij daar dezelfde vogelsoorten waar die hij reeds uit Engeland kende. Ik weet me niet meer te herinneren, op welken tijd hij daar kwam, want dat maakt een groot verschil. In den wintertijd namelijk is er inderdaad weinig onderscheid tusschen de vogels, die op de Canarische eilanden te vinden zijn en die, welke 's zomers Engeland bevolken: het zijn immers grootendeels de tijdelijke immigranten, die men er dan aantreft. Dat is des zomers echter geheel anders: dan zijn de Engelsche indringers teruggetrokken. Wie een zomercollectie van Canarische vogels bijeen ziet, wordt al dadelijk getroffen door de verschillen, die er met onze Europeesche subspecies bestaan, wel herkent men er onze musschen en leeuweriken en kwikstaarten in, maar allen hebben ze toch iets typisch „Canarisch” over zich. Mutatis mutandis geldt datzelfde voor Noord-Afrika en het heele verspreidingsgebied van onze gewone soorten.

Nu heerscht er in de natuur een ijzeren wet, die van het natuurlijke evenwicht. Zoodra de bestaansvoorwaarden voor een soort gunstiger worden, gaat ze zich sneller vermenigvuldigen, totdat de grens van het even-mogelijke weer bereikt is: gaat een soort eroverheen, dan treedt al spoedig verzwakking en achteruitgang op en het oude evenwicht wordt weldra weer bereikt.

Die wet geldt ook in de winterkwartieren van onze vogelsoorten. De daar inheemsche subspecies hebben zich in den zeer drogen zomertijd in het leven kunnen houden, hun individuen-aantal was juist dat, wat de streek, waarin ze leefden, kon voeden. Plotseling verschijnen er groote scharen van de Noordelijke soortgenooten als de Barbaren in het Romeinsche rijk, neen, die vergelijking is toch niet geheel zuiver, want die Barbaren

troffen juist een voor hen rijk volk in de bezette landstreken aan, terwijl onze trekvogels bij een armelijke bevolking te gast komen. Dat beteekent: voedselschaarschte voor allen.

Gelukkig voor het dier is de trekvogel, die deze streken verlaat, niet ondervoed. De broedtijd en verzorging der jongen zijn lang vóór den trek afgeloopen, het vroege najaar is rijk aan vruchten en insecten, en hoewel moddervet misschien wat overdreven is: welgedaan mag onze vertrekkende schare toch zeker wel genoemd worden. De trekprestatie, die ons zoo geweldig lijkt, is in werkelijkheid niet zoo vermoeiend voor een flink-doorvoeden vogel, die toch ook in zijn gewone doen nauwelijks een oogenblik stilzit. Dan echter in die eerste weken van den wintertijd, voordat de regens zijn doorgebroken, die de vlakten van Noord-Afrika in welige bloemenvlakten veranderen en een explosie van insectenleven veroorzaken, dan moet het uit het broedland meegebrachte reserve-vet dienstdoen om de dagen van honger te kunnen doorstaan. Onwennigheid in het zoeken van het aanvankelijk nog vreemde voedsel zal ook en vooral voor de jonge vogels, wel een woordje meespreken.

Tegen December, Januari, zijn de „gasten” dan vrijwel uitgehongerd. Ze vallen gemakkelijk ten prooi aan allerlei roofgedierte. Ik zag, toen ik in het begin van December door het Suez-kanaal reisde, een menigte roofvogels van allerlei soort, die daar gestaag door de luchten kruiste. Wouwen en valken en arenden, er kwam geen eind aan. Hoe gaarne had ik het schip eens verlaten om aan de oevers het gewemel van onze trekkers gade te slaan! En om al die roovers van nabij te beschouwen!

We kennen dat vermageringsproces van de gasten ook uit Indië. Welbekend is daar, dat men op snippenjacht moet gaan, wanneer de snipjes pas zijn aangekomen en daarmee niet een paar maanden moet wachten. En dat geldt er voor de meeste moerasvogels, die er alleen des winters verblijven.

Hóé nu, zal men vragen, ziet men onder den Aequator het verschijnsel van den trek? Gaan de vogels dan zóó ver, zal ook menigeen geneigd zijn te vragen.

Inderdaad, er zijn trekkers, die tot aan den Aequator trekken, zelfs, die nog verder gaan. Bekend is het bericht over den ooievaar, die in Rositten in Oost-Pruisen als nestvogel geringd, tenslotte in Rhodesia werd geschoten. Ook op Boeroe komen trekkers van hoog uit het Noorden voor, en eveneens uit het verre Zuiden, maar daarover straks. Toen ik trouwens zooeven de snippen van Java noemde, waren dat eigenlijk ook Chineesche snippen of daaromtrent, die om Java te bereiken een eind over den evenaar waren getrokken!

Mijn eerste ornithologische verrassing op Boeroe vormden de talrijke kwikstaarten daar. Al wat ik ook verwacht had, zeker niet, dat de groote gele kwikstaart me tot over den evenaar zou vergezellen! Ze schenen zich er echter goed thuis te gevoelen, ze trippelden langs de modderkreken en wipten even parmantig met hun staartjes, als ze dat in Europa doen. Natuurlijk waren het geen Europeesche broedvogels: hun nest had in Japan, of Korea, of misschien zelfs in Kamschatka gelegen.

Over de koraalbanken en op de brokken kalksteen en marmer rennen strandlooptjes, hun pootjes zijn even snel in beweging en ze doen al evenzeer aan de spaken van een snelrijdende fiets denken als bij ons hier. Het zijn dan ook weer gewone Noordelijke soorten. Maar klinkt daar het geluid van een wulp? Ben ik inderdaad wel in het hartje van de tropen? Jawel, maar het is toch inderdaad een wulp, die daar joelde, maar een die Japan en Kamschatka ontvlucht is, toen de koude er om zich heen begon te grijpen. Er is maar heel weinig verschil tusschen die Japansche wulp (*Numenius phaeopus variegatus*) en de onze. Als ik mij dan echter op de koraalbanken staand, omwend, zie ik een aantal roode schichten door de Mangroven schieten, een kleine zwerm bloedroode parkieten, en de gedachten aan het Noorden zijn weer weggevaagd.

Dat waren impressies van den eersten dag. Weldra kwamen andere dingen mijn belangstelling opeischen, en de trekvogels raakten in de verdrukking. Dat mag geen verwondering baren: tenslotte waren de trekkers niet iets speciefs voor Boeroe, en het was mij er om te doen, juist die eigen fauna te leeren kennen. Bovendien zijn ze zoo gewoon, dat het ermee gaat als met het verzamelen van iedere andere groep van natuurvoorwerpen:

men besteedt eerder tijd aan het met moeite bijeenbrengen van de zeldzame dingen dan aan het zorgvuldig verzamelen van de gewone voorwerpen. Zoo werd het prepareren van trekvogels voor mij toen min of meer identiek met tijdverbeuzelen.

Maar jawel! Ik ben drie maanden op het eiland en begin van lieverlede met zijn dieren op streek te raken. Alle dagen tusschen hen verkeerden maakt, dat ik hun gewoonten en hun geluiden al spoedig leer onderscheiden. Ik trek bijna dagelijks langs de oevers van het bergmeer, jaag er op eenden en purperhoenders, verzamel planten en insecten.

Telkens weer als ik langs een bepaalde rietmuur vaar, hoor ik een rietzanger tusschen de pandanen en het reuzenriet. •Let wèl: hij zit er te *zingen*! Zooiets gaat dagenlang aan iemand voorbij, en dan komt het allang in het onderbewuste geleefd hebbend moment van verwondering als een heete golf omhoogzetten.

De rietzanger zingt . . . en hij mocht eigenlijk *niet* zingen!

Voor veel van zijn verwante soorten geldt immers, dat ze alleen hun zang doen hooren als ze het nest bouwen of als het wijfje op de eieren zit. En dit gezang klinkt als dat van onzen karekiet in den voorzomer. Ik ga bijzonder op deze soort letten, en het resultaat kan niet uitblijven: op een morgen zie ik een karekietenwijfje tegen een bamboehalmpje wiegelen, met een fijn sliertje stroo in den bek. De gewaande trekker is broedvogel!

Toch is de zaak daarmee nog lang niet opgelost, alhoewel dat broeden later onomstootelijk werd vastgesteld door den vangst van twee oude en twee pas vlugge jongen in een bergmoeras van het hoge binnenland ¹⁾. In de wintermaanden immers was diezelfde karekiet volstrekt niet zeldzaam tusschen het struikgewas en het riet van de kustkreeken, maar dan liet hij niet anders dan een eentonig trrt hooren . . . en was haast nooit onder schot te krijgen. Hoewel ik weinig zekerheid daaromtrent heb, durf ik het vermoeden uit te spreken, dat die kust-karekiet een uit het Noorden gekomen trekker geweest is, en dat zich hier dus datzelfde verschijnsel voordoet als waarop ik betreffende de fauna van de Canarische eilanden wees.

Nu wordt ineens weer mijn belangstelling voor de trekvogels gewekt. Ik vraag mij natuurlijk af, of dan ook verschillende anderen evenzeer broedvogels op Boeroe zijn. Die gele kwikstaart bijvoorbeeld.

Maar onze kwikstaart (*Motacilla boarula melanope*), die alle dagen deinend voor mij uitvloog als ik het beekje de Nal'besi opwaarts volgde, werd langzaam aan helderder en bonter, en op een dag laat in Mei miste ik hem . . .

Dienzelfden dag kreeg ik een oogenblik van groote opwinding: er verscheen een vluchtje vogels aan den meeroever, vogels, die ik heelemaal niet kon thuis brengen. Ze waren uiterst smal van lichaam en zittend tusschen de bamboe waren ze zelf een bamboeblad gelijk, ook vanwege hun groene tinten. Tenslotte slaag ik er in, een paar te schieten: het blijkt een soort van het geslacht *Merops* te zijn, een *Bijeneter* dus. Er zijn prachtige dieren bij mijn aanwinst: bruin en olijfgroen, met gele keel en twee lange centrale stuurpenen, andere daarentegen zijn fletser, onuitgegroeid. Het is de eenige keer geweest, dat ik dien vogel op Boeroe zag, en het toeval heeft gewild, dat ik dezen Australischen trekker juist zag verschijnen, toen de Noord-Aziatische het veld geruimd had. Ook een ijsvogelsoort (*Halcyon sancta*) ²⁾ zocht ik in de maanden, die in het Noorden den winter brengen, aan het bergmeer tevergeefs.

Beide genoemden zijn de antipoden van onzen kwikstaart: hun broedplaats ligt in het koude Zuiden, hun winterverblijf is het warme tropische Noorden. Ze trekken de woestijnen van Australië en de Torresstraat over, de Kleine Soenda eilanden, Molukken en Nieuw Guinee nemen hen op. In den winter, die voor hen tusschen Mei en October valt, trekken ze daar van eiland tot eiland, nu eens Noordelijker, dan weer Zuidelijker. Zoo hoorde ik op één van die schitterende windstille morgens in de Celebes-zee (we waren al een dag uit de kust van Makassar en op weg naar Soembawa) een zacht gefluit, eigenlijk slechts hoge sis-toonen, langs mijn patrijspoortje voorbijschieten. Mijn

¹⁾ Een bijkomstige merkwaardigheid was, dat de oude vogels een totaal versleten kleed hadden, met enkele nieuwe ruiveertjes, en dat vlak na het broeden!

²⁾ In de tropen komt de fam. der Ijsvogels zeer talrijk voor.

tweede waarneming van *Merops ornatus*, die nu bij een van zijn winterreizen door den Archipel, onze boot vooruitsnelde! Hij was eenige honderden KM. uit de kust, maar ging een goeden koers: blijkbaar trok hij in een kleine koppel terug, zooals hij tevoren gekomen was.

De meeste trekwaarnemingen om en bij den evenaar zijn fragmentarisch, en dat zijn ze uit den aard der zaak. Men neemt plotseling een vogelsoort waar, die men tevoren niet gezien heeft, ziet hem een poosje in zeker aantal, en dan is hij ongemerkt weer verdwenen. Zooiets is geheel onberekenbaar en men kan volstrekt niet zeggen, hoe lang de waargenomen vogel zal blijven. Van de inheemsche bevolking kan men niets wijzer worden: als ik de kustbewoners over een tijdelijke, opvallende soort vroeg, waar die bleef in den tijd, dat men hem niet zag, dan was het antwoord steevast: „Di goenoeng, toewan”, maar de „goenoeng” — bewoners verwezen mij steeds naar de zee, als ik dezelfde vraag aan hen stelde. Men kan het hun niet kwalijk nemen: wat gaan hun die trekvogels aan?

Toen ik regelmatig op die eerst verwaarloosde „tijdelijken” ging letten, werden ze hoe langer hoe interessanter. Er waren plekken aan de kust, waar ik haast dagelijks kwam, vaak zag ik er iets nieuws, en telkenmale stond ik voor nieuwe raadsels. Sommige soorten schijnen vroeg te komen en vroeg te verdwijnen, sommige komen in troepen, andere zwerven als eenlingen rond.

De gewone steenlooper, *Arenaria interpres*, is een cosmopoliet. Ik verdenk hem er sterk van, dat hij wel eens zijn polen verwisselt. Op Boeroe kwam hij al heel vroeg, vóór de meeste andere strandloopers. In September waren de mooie bonte steenloopers in clubjes van twee of drie op de koraalrotsen aan de vloedlijn aan te treffen, ze hielden zich steeds apart van de andere zeevogels. In Januari zag ik al geen enkele meer. Doorgetrokken naar Australië? Ook later herinner ik me niet meer, ook maar één enkel exemplaar waargenomen te hebben.

Maar in diezelfde maand Januari kwam er weer een nieuwe trekker om aandacht vragen. Ik herinner mij nog goed, dat ik op een van de eerste dagen dier maand een strandtocht naar Wai Gatè maakte. Bij Leksoela is zandig strand en de beide uiteinden van de baai dragen conglomeraat en kalkrotsen. Is men echter die Oostelijke barrière gepasseerd, dan komt men aan een voor de Zuidkust van Boeroe zeldzame formatie: een zandig slib. De bank ging tot vrij ver in zee, hier en daar stonden groote plassen. Zee-gras groeide er en daartusschen zwommen de venijnige *Squilla's* (sprinkhaankreeften), soms boorden zich helderroode palingen van eenige dm. lengte in de slijkgaten. Tusschen die slijkgaten plekken, dicht aan den rand van het groote water, bewogen zich met afgemeten passen groote vogels, bijna van de afmeting van de wulp. Door den Zeiss echter kon ik waarnemen, dat ze een rechte sned hadden: een grutto! Het bleek later *Limosa novae-zealandiae*, een voor Boeroe nog niet vermelde soort te zijn, maar als de naam van het dier werkelijk zijn woonplaats aanduidt, wat doet hij dan in de maand Januari, als het op Nieuw-Zeeland vol zomer is, aan den Aequator? Is dit soms een troepje jonge achterblijvers geweest, zooals er wel van verschillende zeevogels in de tropen geconstateerd werden? Of heeft die Nieuw-Zeelandse grutto evenals de steenlooper een bipolair broedgebied?

Het is op Boeroe bij die eene waarneming gebleven.

De eenzame zwervelingen vond ik nog het meest belangwekkend, want hoe zijn die zoo vereenzaamd geraakt?

Daar kreeg ik begin Januari van een inlander een franjepootje (*Phalaropus lobatus*), dat hij aan de strandlijn met de hand gegrepen had. Het diertje was broodmager, geen plukje vet meer aan het heele lijf. De verspreiding van de soort begint bij de poolstreken, ik weet niet precies hoeveel ten Noorden van den Poolcirkel; eind December was dit exemplaar op 4° Z. Br. beland! Wat een triestigheden moet het arme dier doorgemaakt hebben, voor 't zich met de hand liet grijpen. Neen, het leven van trekvogels is niet zoo rooskleurig, als men wel uit hun vroolijke reiskreten zou willen opmaken. Het franjepootje werd tot dusverre nog maar heel zelden in Indië waargenomen, waarschijnlijk hebben we hier een verdwaald exemplaar voor ons.

Was dat ook het geval met andere eenzamen? Of trekken ze opgaand in de gezelligheid van een groote schaar andere pleviertjes, ongemerkt verder? Zoo zag ik in November tusschen een troep *Charadrius geoffroyi*, die op Boeroe zeer talrijk was in de wintermaanden, eens een exemplaar van *Heteropygia acuminata*, alweer een nieuwe soort voor de fauna en voor Indië nog slechts een enkele maal opgegeven. Heel alleen zat hij daar, op het zandbankje aan de kreek, maar tusschen de strandpleviers deed mij mijn kijker hem als iets heel bijzonders, en met een voor het dier noodlottige zekerheid, herkennen. Slechts die ééne keer heb ik de soort waargenomen, een waardevolle aanwinst voor het museum te Buitenzorg.

Zoo hangt het leven van den natuuronderzoeker van plotselinge kleine verrassingen aaneen: hij weet geen dag van te voren, geen uur zelfs, wat hij direct daarop zal ontmoeten.

Nu eens duiken de trekkers uit het Noorden op, dan weer ziet men Zuidelijke wintergasten verschijnen. Een heel lijstje zou ik hier kunnen laten volgen, maar waartoe zou dat dienstig zijn? De waarnemingen zijn toch nog maar als los zand, en het verzamelde materiaal wordt bovendien door den conservator van het Buitenzorgsch museum wetenschappelijk vastgelegd. Laat ik hier liever nog mededeelen, hoe ik één van die trekvogels niet, en een ander wel in handen kreeg.

Het eerste geval betreft de mooie bonte Japansche aalscholver (*Phalacrocorax melanoleucos*). Ze kwamen in Februari talrijk aan het bergmeer voor, zoo gewoon zelfs, dat ze van de meerbevolking een eigen naam hadden verworven. Nu ben ik helaas nooit op den tijd, dat ze aan het meer te vinden waren, daar zelf geweest, maar eens heb ik er toch één dicht aan de kust geschoten.

De Wa Hâ is een riviervallei, dat van de rotsen in zee valt, op anderhalf uur gaans van Leksoela in Westelijke richting. De kalkrotsen openen zich daar op een 250 M. boven den zeespiegel, en laten een tot dusver ondergronds gebleven beek naar buiten. Langs allerlei gaten en hopen krijgt die beek nieuwen toevoer van water, en tenslotte wordt het één groote bruisende waterval. Cascaden van tien meters hoogte, groote bekkens van sinter, waar heele boomstammen in de grauwe kalk worden ingemetseld. Een rijkdom aan Araceën en andere weelderige gewassen, die overweldigt.

Vaak ging ik daar verzamelen: de koele luchtstroom, die als een tweede val het water vergezelde en die het leven van bergdieren aan de kust mogelijk maakt, veroorzaakte, dat ik steeds met rijken buit naar huis toog. Ik trok dikwijls langs de zijanten der cascaden omhoog, en eens, dat ik er zoo op een vijftig M. boven zee aan een diepe kom sta, zie ik tien meter vóór mij, op een boomtak boven het water, de bonte aalscholver. Hij ziet mij natuurlijk ook, maar ik schiet snel en de vogel valt dood neer in het water. Ieder zou evenals ikzelf op een zekere buit gerekend hebben, maar het geheel onvoorziene gebeurde, de buit drijft me op twee meter voorbij, komt dicht aan een steil stuk rots en gaat plotseling al draaiend dien rotswand binnen. Ik keek, of ik een verhaal van de Duizend en een Nacht voor me zag opdoemen, maar de verklaring was hier heel eenvoudig: onder water lag een afvoeropening voor het basin, de rivier werd er weer eens onderaardsch. Met dat al raakte ik mijn vogel kwijt, en al bleef ik ook een uur wachten aan de in zee stroomende uitmonding, er is geen aalscholver uit de diepte teruggekeerd. Het basin zelf was te diep en de stroom te fel, dan dat ik mij daarin had kunnen begeven.

... der Mensch versuche die Götter nicht
Und begehre nimmer und nimmer zu schauen,
Was sie gnädig bedecken mit Nacht und Grauen.

De aalscholver hangt er zeker nog in dat onderaardsch kanaal en is als alles, wat in de Wa Hâ terechtkomt, met een dikke laag travertijn bekleed.

De laatste vogel, dien ik schoot, was tegelijk nog een zoo ver Noordelijk nooit aangetroffen soort, een Australiër dus weer.

De omstandigheden waaronder ik hem in handen kreeg, waren nog dramatischer dan die, waarbij ik den vorige verloor. Daar was allereerst het operette-achtige van „de

laatste patroon". Hoe het kwam, dat het mijn laatste was, is „another story", maar ik behoef U niet te verzekeren, dat men zijn toppunt van spanning bereikt heeft, wanneer men met de zekerheid, dat er zich een nieuwe soort voor het vizier zal opdoen, met één patroon op zak, de wildernis intrekt. Zooiets zal voor vele jaren een Afrikaansche Boerenzoon ondervonden hebben, die van zijn vader de boodschap mee kreeg: „jij skiet daar die leuw", en die ook met maar één patroon van huis ging, zooals het verhaal luidt.

Ik had daags tevoren bij een prauwvaart over het meer reeds het jachtobject waargenomen, het was de keer, waarbij ik mijn rooden Manillareiger miste, zooals ik dat in mijn vorig verhaal beschreef. Nu was de Geest van het Meer mij zeker beter gezind, want ik kreeg den buit, al kostte het moeite. De jonge kerels uit Mefa waren weer mijn roeiers, ze brachten mij met een snelheid, die het water voor de boeg deed opbruisen, naar de plaats, waar we den vogel hadden waargenomen. We waren, zonder hem te zien, zelfs te dicht genaderd, want eensklaps vloog hij met snellen, vreemd-aandoenden vleugelslag weg.

„Doedoek koembali" ¹⁾, roepen de jongens, die zonder mijn bevel alweer verder pagaaien, eerst snel, en dan langzamer, langzamer. Nog veertig, nog dertig meter veraf. Ik schiet, en weg vliegt de vogel. De kerels hebben een kreet van teleurstelling geslaakt, maar die gaat over in een wilden juichkreet, want de vogel is onder het wegvliegen gedaald. Als razenden slaan ze de riemen in het water, ikzelf pagaai mee. De vogel is gedoken, maar komt boven. Alleen zijn hals verschijnt echter, en dan weet ik ineens, dat dit alleen een slangenhalsvogel kan zijn. *Plotus novae-hollandiae* geeft de woonplaats van de soort aan. Het is een zeer vreemd dier: zijn zwarte pels is zoo zacht als die van een fuut, de lange zwanenhals met aalscholverkop en sneb beantwoorden aan onzen wensch van wat „zeldzaam" en „tropisch" moet heeten.

En zoo werd met zekerheid uitgemaakt, dat ook buiten Nieuw-Guinee deze Australische Slangenhalvogel in onzen Archipel voorkomt.

Ik zei, dat trekwaarnemingen interessant zijn. Niet ieder zal er zulke avonturen bij beleven, als toen ik mijn waarnemingen op Boeroe verrichtte. Die waarnemingen . . . och, ze mogen nauwelijks den naam hebben, het is nog pas het eerste pionierswerk geweest. Nog steeds worden er in den Archipel nieuwe soorten en ondersoorten van vogels gevonden, en zolang dat niet ophoudt, is het nog geen tijd, om aan een studie der verplaatsing van bepaalde diervormen over het gebied te gaan denken. Men kan dan eerst scherp gaan onderscheiden, wat de echte strandvogels zijn, als men met zekerheid weet, hoe de vormen van het omliggend gebied er uitzien.

Toch zou het ook nu reeds zeer de moeite loonen, in Indië regelmatige waarnemingen te doen betreffende vogels, waarvan men zeker weet, dat het trekvogels zijn. Men zou de data van hun eerste verschijnen kunnen noteeren, en als dat op verschillende plaatsen gedaan wordt, is daaruit alvast de trekbaan af te leiden. Dat er verschillende trekwegen moeten zijn, dat weet men nu al. Dat Boeroe daarbij een belangrijke rol speelt, is thans ook al wel zeker, maar langs welken weg de trekkers getrokken zijn, blijft nog, en vermoedelijk voor langen tijd, in het duister.

L. J. TOXOPEUS.

¹⁾ „Hij zit weer" (Mal.).

Spechtentrek. De maand September heeft zich gekenmerkt door een sterken spechtentrek. Deze begon den 3den dezer en is thans zoo goed als geëindigd. Nooit tevoren is hier een verschijnen in zulke groote massa's waargenomen. Overal, in de dennenbosschen, zoowel als in de tuinen van de dorpen, werd het schelle nut, nut, of het felle gehamer gehoord, in den herfst, wanneer het stil is in het bosch, zulk een scherp contrast vormende met het fijne geluid van het goudhaantje. Even zag ik een vogel op den grond, waar hij iets met zijn snavel scheen te bewerken, een minuut slechts, daarna verdween hij snel tusschen het geboomte. Onder de ex. die ik van *Dendrocopus major* zag, bevonden zich zoowel oude als jonge vogels.

Dienzelfden morgen streek op den top van een den een vogel neer. Door mijn kijker zag ik, dat 't een kruisbek (♀) was.

Nes (Ameland), 26 Sept. '29.

D. WOLTMAN.